

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, Vtru[m] absque gratia possit homo aliquod verum cognoscere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ARTICVLVS I.

Utrum homo sine gratia aliquod verum cognoscere possit.

Super quastio. con- testatione. articu- lum primum.

In quast. 109. art. 1. habes primo modi cam philosophia eorum qui dicunt, quod ignis combureret sti pulam cessante motu celi non enim discerunt dependentiam motoris secundi a primo. Sed de hoc in prima parte tractatum est, nunc exemplariter afferitur, ad ostendendum, quod non solum dependentiam in esse, & obseruari a primo agente Deo glorioso, sed in operari: ita quod iplo non cooperante non possemus opera...

Ambro. sup hunc locum Pauli 10.5.

cap. 6. circa princ. to. 1.

c. 6. & 7. to. mo 3.

c. 4. id dixerat, lib. 1. So siloqu. ca. 2. in princ. to. 1.

109. 28. to. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod homo sine gratia nullum verum cognoscere possit. Quia super illud 1. Cor. 12. Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. dicit glo. Ambro. *Omne verum a quocunque dicitur, a Spiritu sancto est: sed Spiritu sanctus habitat in nobis per gratiam. ergo veritatem cognoscere non possumus sine gratia.

¶ 2 Præ. August. dicit in primo Soliloquiorum, *quod disciplinarum certissima talia sunt, qualia illa quæ a sole illustrantur, ut uideri possint. Deus autem ipse est, qui illustrat: ratio autem ita est in mentibus, ut in oculis est aspectus, mentis autem oculi sunt sensus animæ: sed sensus corporis quantumcunque sit purus, non potest aliquod uisibile uidere sine solis illustratione. ergo humana mens quantumcunque sit perfecta, non potest ratiocinando ueritatem cognoscere absque illustratione diuina, quæ ad auxilium gratiæ pertinet.

¶ 3 Præ. Humana mens non potest ueritatem intelligere nisi cogitando, ut patet per Augu. 14. de Trinit. *sed Apost. dicit 2. ad Cor. 3. Non sufficientes sumus aliquid cogitare a nobis, quasi ex nobis. ergo homo non potest cognoscere ueritatem per seipsum sine auxilio gratiæ.

SED CONTRA est, quod Augu. dicit in 1. Retractionum, * Non approbo quod in oratione dixi: Deus qui non nisi mundos uerum scire uoluit, responderi enim potest, multos etiam non mundos multa scire uera: sed per gratiam homo mundus efficitur, secundum illud Psal. 50. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis. ergo si ne gratia potest homo per seipsum ueritatem cognoscere.

RESPON. Dicendum, quod cognoscere ueritatem est usus quidam, uel actus intellectualis luminis: quia secundum Apostolum ad Eph. 5. Omne quod manifestatur, lumen est: usus autem quilibet quendam motum importat, large accipiendo motum, secundum quod intelligere & uelle motus quidam esse dicuntur, ut patet per Philosophum in 3. de anima. * Videmus autem in corporalibus, quod ad motum non solum requiritur ipsa forma, quæ est principium motus, uel actionis, sed

etiam requiritur motio primi mouentis. Primum autem mouens in ordine corporalium est corpus caeleste. unde quantumcunque ignis habeat calorem perfectum, non alterat nisi per motionem corporis caelestis. Manifestum est autem, quod sicut motus omnes corporales reducuntur in motum caelestis corporis, sicut in primum mouens corporale: ita omnes motus tam corporales, quam spirituales reducuntur in primum mouens simpliciter, quod est Deus: & ideo quantumcunque natura aliqua corporalis, uel spiritualis ponatur perfecta, non potest in suum actum procedere nisi moueatur a Deo, quæ quidem motio est secundum suam prouidentiam rationem, non secundum necessitatem nature, sicut motio corporis caelestis. Non solum autem a Deo est omnis motio, sicut a primo mouente, fed etiam ab ipso est omnis formalis perfectio, sicut a primo actu. Sic igitur actio intellectus, & cuiuscunque entis creati dependet a Deo, in quantum ab ipso habet perfectionem siue formam per quam agit; alio modo in quantum ab ipso mouetur ad agendum. Vnaqueque autem forma indita rebus creatis a Deo, habet efficaciam respectu alicuius actus determinati, in quem potest secundum suam proprietatem: uel tra autem non potest, nisi per aliquam formam superadditam, sicut aqua non potest calefacere, nisi si calefacta ab igne. Sic igitur intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quendam intelligibilia cognoscenda, ad ea scilicet, in quorum notitiam per sensibilia possumus deuenire. Altiora uero intelligibilia intellectus humanus cognoscere non potest, nisi fortiori lumine perficiatur, sicut lumine fidei, uel prophetiæ, quod dicitur lumen gratiæ, in quantum est nature superadditum. Sic igitur dicendum est, quod ad cognitionem cuiuscunque ueri, homo indiget auxilio diuino, ut intellectus a Deo moueatur ad suum actum: non autem indiget ad cognoscendam ueritatem in omnibus noua illustratione superaddita naturali illustrationi, sed in quibusdam, quæ excedunt naturalem cognitionem; & tamen quandoque Deus miraculose per suam gratiam aliquos instruit de his, quæ per naturalem rationem cogno-

quæritur, verum sine gratia possit homo aliquid supernaturale ve-
rum cognoscere, non quæritur sine gratia, sed absolute sine omni gratia, ut gratia est supra totum ordi-
nem naturalem, & in litera manifeste probatur conclusio
negativa ex parte obiecti naturaliter motui intellectus. Et co-
sistit vis rationis in hoc, quod intellectus non potest natu-
raliter cognoscere, nisi si q. in v. d. ex natura
suo obiecto his, con-
stat: non solum no-
stri intellectus, sed cu-
iusque creati intelle-
ctus naturale obiectum
ad naturalitatem
de naturaliter ex-
cedere: id oportet ab-
solute concludere, ut
iliter sit, q. sine gra-
tia impossibile est su-
pernaturale verum cog-
noscere. Ad gratiam
siquidem spectat re-
uelatio ad fidem, & miraculo
non oportet, & si qd
est aliud eiusmodi, &
lumen nonnulli ra-
tionem habet, in qua
manifestatur lumen
eorum quæ sunt fidei,
iuxta illud ad
epistol. 1. Oportet mani-
festari, lumen est si-
ne quo saltem impos-
sibile est ut naturale
lumen intellectus ad
supernaturale se extendat, ut in litera concluditur, quæ naturalem
potentiam luminis naturalis obiecto naturalitatem quæ naturaliter
in cognoscendo. De assensu autem post hoc gratitum lumen re-
velationis, ut miraculi, alia quaestio est, quæ in communis quidam
spectat ad quantum huius q. ar. vbi quæritur, utrum hoc possit præ-
cepta diuina legis ex solis naturalibus implere: nam inter diuina
præcepta conuenit præceptum fidei. In speciali autem spectat ad
q. 6. Secundæ secunde, ubi Deo gratiose conuenienter. Durandi obiecti
satisfieri singularitatem poterit. In his tamen dictis veritas consistit.

sci possunt: sicut & quandoq; mi-
raculose facit quædam, quæ natu-
ra facere potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
omne verum a quocumq; dicatur,
est a Spiritu sancto, sicut ab infu-
dente naturale lumen, & mouente
ad intelligendum & loquendum
veritatem, non autem sicut ab in-
habitante per gratiam gratum fa-
ciens, uel sicut largiente aliquid
habitualiter donum naturæ superad-
ditum. Sed hoc solum est in qui-
buldam veris cognoscendis & lo-
quendis, & maxime in illis, quæ
pertinet ad fidem, de quibus Apo-
stolus loquebatur.

AD SECUNDVM dicendum, quod Sol
corporalis illustrat exterioriter: sed Sol
intelligibilis, qui est Deus illustrat
interius: unde ipsum lumen natu-
rale animæ inditum est illustratio
Dei, qua illustratur ab ipso ad co-
gnoscendum ea quæ pertinent ad
naturalem cognitionem, & ad hoc

Abus animæ: tertio, in statu doni iustitiæ originalis, seclusa gratia
gratum faciente secundum rem, uel rationem: quarto in statu gra-
tiæ gratum facientis: quinto in statu naturæ lapsæ. Et licet in his
statibus plura examinanda induci possunt, in proposito tamen to-
ta difficultas consistit in differentia inter secundum & tertium:
aliorum namque dif-
ferentia facile patet,
nam in promptu sunt,
nisi quis non pene-
tret differentiam in-
ter naturam in puris
naturalibus, & natu-
ram lapsam, quæ ut
unico uerbo dicatur,
tanta est, quanta est
inter personam nudam
ab initio, & personam
expiatam. Et hoc di-
co secundum rem:
secundum rationes
uero rerum multa ad-
ueniunt. Sicut enim
persona nuda, & per-
sona expoliata non
distinguitur in hoc,
quod una sit magis
aut minus nuda: ita
natura in puris na-
turalibus, & natura
expiata gratia & ius-
titia originali non dif-
ferunt per hoc, quod
altera earum sit mag-
is, aut minus in na-
turalibus destituta.
Et ratio est, quia de-
stitutio sequens expo-
sitionem gratiæ &

non requiritur alia illustratio, sed
solum ad illa quæ naturalem co-
gnitionem excedunt.

AD TERTIUM dicendum, quod si
indigemus diuino auxilio ad co-
gitandum quocumq; in quantum
mouet intellectum ad agendum: actu
n. intelligere aliquid, est cogitare,
ut patet per Augu. 14. de Trinitate.

AD SECUNDVM sic procedit-
ur. Videtur, quod homo pos-
sit uelle & facere bonum
absque gratia. Illud. n. est in homi-
nis potentate, cuius ipse est domi-
nus: sed homo est dominus suorum
actuum, & maxime eius quod est
uelle, ut supra dictum est. * ergo ho-
mo potest uelle & facere bonum per
seipsum absque auxilio gratiæ.

iustitiæ originalis, non est effectus illius nisi per accidens, ut re-
mouentis prohibens, expoliatio. n. abtulit gratiam & iustitiam,
quæ prohibebat uires animæ secundum seipsas disponi: ex remo-
uente namque prohibens non sequitur maior, aut minor effectus
naturalis, quam ex natura sequatur. non. n. magis aut minus mo-
uetur lapis remoto prohibente, quam a grauitate proprie abolu-
te fuisset motus, propter quod cum natura ex peccato originali
sit sibi ipsi derelicta tam in anima, quam in corpore, non maior
destitutio est in natura lapsa, quam natura in puris naturalibus:
sicut non est magis redditum corruptibile corpus nostrum ex pec-
cato originali sibi derelictum, quam ex natura fuisset simpliciter.
Sed quantum ad rationes rerum magna differentia est, quia sicut
in persona nuda nuditas negationis rationem habet, in expolia-
ta uero habet rationem priuationis neffis debite conseruari & c.
ita defectus animæ & corporis naturæ in puris naturalibus nec
culpa, nec poena, nec uulnerum & c. rationem habent, sed natura-
lium conditionum: in natura autem lapsa habent rationem cor-
ruptionum, uulnerum, poenæ & culpæ in parte susceptiua illius.
Vide patet, quod quantum ad sufficientiam naturæ humanæ ad
opera naturæ proportionata, idem est iudicium de natura in pu-
ris naturalibus, & de natura lapsa: quia utrobique uires sunt æque
dispositæ, licet non sit idem de eis iudicium, quantum ad meritum
uel demeritum, tam in agendo, quam in patiendo propter rationem
culpæ & c. Inter naturam autem in puris naturalibus, & naturam
in statu confonso naturæ rationali differentia clara est, quod in puris
naturalibus contrariatur appetitus sensibilis & rationalis, dum non
plene rationali subiicitur sensibilis, sed sit liber tendens quando-
que in proprium bonum præter rationis ordinem in statu autem
confonso naturæ rationali pars superior recte se habet ad Deum,
ut principium omnium naturaliter notum, & inferiora a rationis
ordine est exorbitare possunt, non tamen permittitur. Huiusmo-
di namque uita naturalis est homini secundum rationalem natu-
ræ, quæ naturale bonum eius est secundum rationem esse, natura-
lis aut non ex principii naturæ fluens, sed ut secundum naturam exi-
stens rationalem. Super hunc statum addit iustitia originalis in de-
fectibilem ordinem & corporis sub anima, & inferiorum sub supe-
riori quando superius est sub supremo Deo. i. principio naturæ:
gratia aut ad hoc principium meritorii uitæ diuinæ in æternitate.
His itaque sic se habentibus, tota difficultas est, quia secundus sta-
tus non est inuentus unquam in seipso separatus: sed aut in statu
originalis iustitiæ contentus, ut in Adam, aut in statu excellentis
gratiæ, ut in beata uirgine, an noie naturæ integrè intelligatur natu-
ra in illo secundo statu, an in statu iustitiæ originalis. Hec de primo.

Quod ad secundum, sciendum est, quod uita humana in & ex puris na-
turalibus peragi non potest absque peccato, & hoc ex intrinseco
defectu uiriui animæ: quem appetitum diuersitas testatur. Et
quia

Cap. 6. & 7.
tomo 3.

Inf. ar. 6. cor.
& 1. dist. 28.
ar. 1. & dist.
39. in expo-
sit. & 4. dist.
17. q. 1. ar. 2.
q. 2. ad 1. &
3. & uer. q.
24. ar. 1. ad 2.
6. & ad 9. &
ar. 14. per to-
t. & q. 2. ar. 6.
6. & ad 21.
& quol. ar.
7. & quol. 5.
ar. 2. & 1. Co-
rin. 12.
q. 1. ar. 2. &
q. 13. ar. 6.

ut principium omnium naturaliter notum, & inferiora a rationis
ordine est exorbitare possunt, non tamen permittitur. Huiusmo-
di namque uita naturalis est homini secundum rationalem natu-
ræ, quæ naturale bonum eius est secundum rationem esse, natura-
lis aut non ex principii naturæ fluens, sed ut secundum naturam exi-
stens rationalem. Super hunc statum addit iustitia originalis in de-
fectibilem ordinem & corporis sub anima, & inferiorum sub supe-
riori quando superius est sub supremo Deo. i. principio naturæ:
gratia aut ad hoc principium meritorii uitæ diuinæ in æternitate.
His itaque sic se habentibus, tota difficultas est, quia secundus sta-
tus non est inuentus unquam in seipso separatus: sed aut in statu
originalis iustitiæ contentus, ut in Adam, aut in statu excellentis
gratiæ, ut in beata uirgine, an noie naturæ integrè intelligatur natu-
ra in illo secundo statu, an in statu iustitiæ originalis. Hec de primo.

Super Questionis 109. Articulum 2. 3. & 4.
In art. 2. 3. & 4. eiusdem 109. q. dubium occurrit duplex. Primū
est, An per hominem in statu naturæ integræ intelligatur author
hominem præcise in naturalibus, secluso omni gratuito dono, &
omni peccato præiudicantem: an hominem habentem donum iustitiæ ori-
ginalis. Si. n. est sermo de homine in puris naturalibus, quod consi-
deratur a Philosophis: sic falsa est doctrina ista. Nam homo in pu-
ris naturalibus est compositus ex duobus naturis, sensitiua. i. & rati-
onalis, quæ sibi inuicem aduersantur, altera ad sensibile bonum, altera
ad bonum rationis tendente. Si autem est sermo de homine ha-
bente donum originalis iustitiæ, male dicitur, quod homo, in statu na-
turæ integræ per sua naturalia hoc possit: quod enim homo potest
per donum originalis iustitiæ, non potest per sua naturalia.
Secundum dubium predictum proximum est, quid per naturam
corrupta intelligendum sit. Aut. n. significat naturam sibi ipsi dereli-
ctam sola iustitia originali priuatam: aut naturam ultra illam priua-
tionem alique defectum hēntem. Si natura est sola priuatione iustitiæ
originalis intelligitur, cū priuatio ista non sit negatio alicuius natu-
ralis, sed gratiæ tantum, & nihil ponat in homine, nisi naturam obedi-
entiam apertam naturam hēre illam, sequitur, quod natura corrupta, & na-
tura in puris naturalibus equiualeant quod ad naturale sufficientiam
operandi boni naturæ proportionatum, quale est bonum uirtutis ac-
quire: & sic nihil minus sufficientius ad bonum habentes naturam sa-
pientiam. Si uero intelligatur natura cū illa priuatione, & aliquo defe-
ctu, puta proicitate partium aut ad propria, tunc & saluū est quod
peccatum non personale in naturalibus puniri sumus, cum supe-
rius puniuntur in gratuitis, & non in naturalibus dicta sit: & quod natu-
ra in puris ad eam incurrit hos defectus, & in corpore nullum ex
una & eadem causa per accidens. i. priuatione originalis iustitiæ.
Ad uidentiam huius rei tria facere oportet. primo, quid clarū,
& quod obsecrum hic sit secundo, quid ueritas habeat: tertio, quō
obsecrationes soluentur. Quod ad primum, natura nostra quan-
tum ad propositum spectat, in quinque statibus, seu modis conside-
rari potest: primo, in puris naturalibus: secundo, in statu confonso
naturæ rationali, ut. i. seruetur rectitudo rationalis in omnibus par-